

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРАДІЖКИ «В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

Петришин Назар Андрійович

*бакалавр права, студент ОС «Магістр» юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, яке значною мірою актуалізувало проблеми, що виникають із швидкоплинності розвитку суспільних відносин, зокрема, на тлі повномасштабної війни росії проти України, правове забезпечення порядку та справедливості вимагає постійного моніторингу застосування положень Кримінального кодексу судами. Судова практика демонструє тенденції правозастосовчої діяльності та визначає ступінь дотримання законності й забезпечення громадської безпеки, що реалізується через належне здійснення правосуддя.

Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022¹, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» введено воєнний стан на всій території України, який неодноразово продовжувався та діє по теперішній час.

Відповідно до даного Указу Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство»², за яким було доповнено статті 185-187, 189, та 191 Кримінального кодексу України (далі КК України) кваліфікуючою (особливо кваліфікуючою) ознакою – в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Тобто за діяння, незалежно від тяжкості, наступає відповідальність за частиною 4 статей 185-187, 189, та 191 КК України, а для кваліфікації береться до уваги лише сам факт існування режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Науковцями одразу було підкреслено, що судовій практиці належатиме визначити, чи є ідентичними поняття «з використанням умов воєнного стану» та «в умовах воєнного стану». При цьому прояснити чи будь-яке вчинення злочину в період дії режиму воєнного стану буде утворювати

---

¹Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

²Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство: Закон України від 03.03.2022 №2117-IX. *Голос України*. 06.03.2022. № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#n2> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

кваліфікуючу ознаку конкретного злочину чи обтяжуючу обставину за ст. 67 КК.³

Для порівняння необхідно розглянути дві ситуації:

1. Іршавським районним судом Закарпатської області встановлено, що ОСОБА_3, перебуваючи неподалік будинку, попередньо знаючи про те, що *Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року на території України введено режим воєнного стану*, зайшов на подвір'я і через незамкнені входні двері зайшов всередину житлового будинку та викрав планшет. Суд ухвалив визнати ОСОБА_3 винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 4 ст. 185 КК України, та призначити покарання у виді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років.⁴

2. Орджонікідзевським районним судом м. Харкова встановлено, що у ОСОБА_4, проходивши біля домоволодіння, виник злочинний умисел проникнути на його територію. Будучи обізнаним про *Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022*, ОСОБА_4 проник на територію домоволодіння, після чого зайшов до житлового будинку (попередньо встановлено, що будинок було пошкоджено під час обстрілів), звідки викрав телевізор. Суд ухвалив ОСОБА_4 визнати винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України та призначити покарання у виді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років.⁵

У справі № 722/594/22 Кримінальний Касаційний суд Верховного Суду в ухвалі від 28.03.2023 зазначає, що кваліфікуюча обставина «в умовах воєнного або надзвичайного стану» у частинах четвертих статей 185-187, 189 та 191 КК має однакову правову природу з обтяжуючою обставиною, зазначеною у пункті 11 частини 1 статті 67 КК: «вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій». Різниця у формулюванні не може в даному випадку відігравати вирішальну роль у тлумаченні, якщо зважати на однакову характеристику цієї обстави. Таким чином, колегія вважає, що «в умовах воєнного або надзвичайного стану» частинах четвертих статей 185-187, 189 та 191 КК мають тлумачитися як «з використанням умов воєнного або надзвичайного стану»⁶.

Проте, у вище вказаній ухвалі колегія зазначає, що тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану або надзвичайного стану» без врахування того, чи були використані такі умови для вчинення злочину, порушує принцип

---

³Кравчук О., Михайленко Д. Воєнний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. С. 3. URL:<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d8859514-95c7-42e4-982e-414208d61158/content> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

⁴Іршавський районний суд Закарпатської області. 17.10.2023. 301/3394/23. (Україна) URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114216931> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

⁵Орджонікідзевський районний суд м. Харкова. 14.02. 2024. 644/5864/23. (Україна) URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116978544> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

⁶Перша судова палата Касаційного Кримінального суду Верховного суду. 28.03.2023. 722/594/22 (Україна) URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110395917> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

індивідуалізації покарання, визначений частиною 2 статті 61 Конституції України.

Проте, здійснюючи аналіз судової практики, варто відзначити, що судами не конкретизуються певні умови воєнного чи надзвичайного стану, та їх значення при вчиненні злочину, а відбувається посилення на такий стан загалом.

Повертаючись до двох ситуацій, в першому випадку таємне викрадення чужого майна з будинку відбувалося в Закарпатській області, далеко від проведення активних бойових дій та, було кваліфіковано за ч. 4 статті 185 КК України, враховуючи лише той факт, що на територію Закарпатської області поширюється дія воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. Та інша ситуація, яка відбувалася в місті Харкові, де в результаті обстрілів міста російськими військами було пошкоджено будинок, побачивши який, особа, використовуючи умови воєнного стану, проникає всередину будинку й таємно викрадає майно. Тобто злочин вчиняється не обмежуючись лише дією воєнного чи надзвичайного стану, а за допомогою конкретних обставин, які породжує такий стан та, які сприяють вчиненню злочину.

Натомість Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі № 722/594/22 зазначає, що суд шляхом здійснення правосуддя лише застосовує норми закону, однак не може перебирати на себе функції законодавчого органу та своїми рішеннями відступати від правових норм чи змінювати їх. Виходячи з наданих законом Верховному Суду повноважень, він повинен лише застосовувати норми закону, але аж ніяк не може підміняти законодавчий орган влади та своїми рішеннями відступати від норм закону, змінювати їх зміст, тим самим спотворювати закріплену в них законодавчу мету.⁷

Проте, суддею Верховного Суду було складено Окрему думку щодо постанови Об'єднаної палати Касаційного Кримінального суду Верховного Суду, в якій суддя зазначає, що він «не може погодитися з колегами у тому, що тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану» в контексті і системному зв'язку з іншими положеннями закону про кримінальну відповідальність, його основоположними засадами, цілями закону та законодавчою історією виходить за межі повноважень Верховного Суду. Це становить невід'ємну, – і чи не найбільш важливу, – частину діяльності цього Суду», – та звертає увагу на той факт, що «законодавець чітко зазначив, що хоча використання умов воєнного стану є обтяжуючою обставиною, однак через встановлені законом межі покарання її врахування не дає достатнього стримуючого ефекту, а тому необхідно збільшити розмір покарання за використання таких обставин. Об'єднана палата ж стверджує, що законодавець врахував суттєво

---

⁷Об'єднана палата Касаційного Кримінального суду Верховного Суду. 15.01.2024. 722/594/22. (Україна) URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

підвищену суспільну небезпеку будь-якої крадіжки, вчиненої в період дії режиму воєнного стану.»⁸

Підсумовуючи, із дослідження судової практики, необхідно констатувати, що здебільшого складається ситуація, коли судом лише зазначається, що злочин було вчинено «в умовах воєнного стану»⁹, проте, не деталізуються, які саме умови воєнного стану були використані, як вони сприяли вчиненню злочину, до уваги береться сам факт існування режиму воєнного стану. Натомість далі суд встановлює, що відсутні обставини, які обтяжують покарання (зокрема, і п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України – вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій), а тому зважаючи на принцип індивідуалізації покарання, на підставі ст. 75 КК України звільняє від відбування покарання з випробуванням. Таким чином суддями реалізується принцип економії кримінальної репресії, а також спроба виправити загальний підхід законодавця до цього виду кримінальних правопорушень.

У Пояснювальній записці Верховної Ради України відзначається, що суспільна небезпечність деяких кримінальних правопорушень істотно підвищується в умовах воєнного або надзвичайного стану.¹⁰ Натомість судова практика показала різний підхід до застосування положення «в умовах воєнного стану», зокрема, наголошуючи на його відмінності із положенням «з використанням умов воєнного стану».

Проте, Верховний Суд підкреслив на необхідності дотримання статті 6 Конституції України, а саме поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. А також недопустимості перебирання судами на себе функції законодавчого органу та відступати від правових норм чи змінювати їх.

---

⁸Окрема думка судді до постанови Об'єднаної палати Касаційного Кримінального суду Верховного Суду. 15.01.24. 722/594/22. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446119> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

⁹Мар'їнський районний суд Донецької області. 23.02.24. 237/5734/23. (Україна) URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117255322> (дата звернення: 06.03.2024 р.)

¹⁰Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1243626> (дата звернення: 06.03.2024 р.)